



DYSLEXIEPROTOCOL

2017 – 2020

september 2017

1. Wat is dyslexie?

Dyslexie is een complex probleem dat invloed heeft op het gehele functioneren van een leerling. Het komt voor in alle vormen van onderwijs en is niet gebonden aan intelligentie of sociaal-economische achtergrond.

De definitie van de Stichting Dyslexie Nederland luidt als volgt:

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.

Deze definitie is beschrijvend van aard. Zij richt zich op objectief waarneembaar gedrag in lezen en spellen. Het gaat om het vaardigheidsniveau van zowel lezen en spellen in het Nederlands, als ook in de moderne vreemde talen.

Sinds een aantal jaren voert het Dominicus College een beleid op het gebied van dyslexie.

Dit houdt in dat er naar gestreefd wordt om dyslectische leerlingen:

- het onderwijs te laten volgen waarvoor zij de capaciteiten hebben
- te ondersteunen bij het vergroten van hun functionele lees- en schrijfvaardigheid, zo nodig met hulpmiddelen
- te leren omgaan met hun problemen.

Het uitgangspunt is dat elke docent op het Dominicus College weet:

- welke leerlingen in zijn of haar klas dyslectisch zijn
- hoe hij/zij met deze leerlingen om moet gaan op het gebied van dyslexie
- welke extra faciliteiten er geboden kunnen worden voor de betreffende leerlingen.

Hiervoor is het belangrijk dyslectische leerlingen zo vroeg mogelijk (in de eerste klas of na tussentijdse aanmelding) te kennen en zo goed mogelijk te begeleiden tijdens hun hele schoolloopbaan dus tot en met hun eindexamen.

2. Hoe worden leerlingen met dyslexie gesignaleerd?

- a. Dyslexieverklaringen en bijbehorende verslagen van leerlingen die aangemeld zijn, worden bekeken door de zorgcoördinator en orthopedagoog. Dit gebeurt in de eerste twee weken van het schooljaar en in de loop van het jaar bij tussentijdse aanmeldingen. De zorgcoördinator legt de dyslexieverklaring vast in Magister en noteert toegestane faciliteiten bij "Voorzieningen bij toetsen". De originele verklaring wordt door haar bewaard.
- b. Bij de aanmelding van de leerlingen wordt gekeken naar de dossiers van de basisschool. Bij het vak Nederlands wordt in de eerste weken een dictee afgenomen waarmee spellingsvaardigheden worden gemeten. In de eerste leerlingbespreking van oktober worden al deze gegevens, plus de indruk

van de docenten naast elkaar gelegd zodat duidelijk wordt welke leerlingen mogelijk uitval vertonen op het gebied van spelling en of lezen. Deze leerlingen worden aangemeld bij de orthopedagoog voor een vooronderzoek (zie 3).

3. **Dyslexieonderzoek**

Vooronderzoek

Wanneer vakdocenten, ouders of een leerling zelf vermoeden dat er sprake van dyslexie is, geven zij dit door aan de mentor. De mentor overlegt met de orthopedagoog en vervolgens vullen de vakdocenten en de mentor de intakevragenlijsten in. De orthopedagoog maakt een samenvattend verslag van de informatie en beoordeelt of verder onderzoek noodzakelijk is.

Indien verder onderzoek noodzakelijk is, wordt gestart met **de intakefase**.

Deze fase bestaat uit:

-*dossieranalyse*: de orthopedagoog gaat in het dossier van de leerling na of er al eerder sprake is geweest van ernstige lees- en/of spellingproblemen, die het recente vermoeden van dyslexie bevestigen. Informatie over testresultaten en begeleiding kunnen meer duidelijkheid verschaffen over de hardnekkigheid van de eventueel reeds bekende problemen. Wanneer er namelijk al sprake is geweest van begeleiding en dit niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd, is dat een goede indicator van hardnekkigheid.

-*intakegesprek met de leerling*: de orthopedagoog voert een gesprek met de leerling waarin helder moet worden hoe de leerling de problemen op het gebied van lezen en spelling ervaart. De vraag die door de leerling beantwoord moet worden is waar hij precies problemen mee heeft.

-*vragenlijst voor ouders*: de leerling krijgt een vragenlijst mee naar huis die door ouder(s)/verzorger(s) dient te worden ingevuld.

Aan het eind van de intakefase heeft de orthopedagoog een zo compleet mogelijk dossier opgebouwd.

Indien nodig, bij vermoedens van dyslexie, start **het testtraject**. De orthopedagoog maakt een afspraak met de leerling om de testen af te nemen.

De keus wordt gemaakt uit de volgende beschikbare testen:

- Dictee 'het wonderlijke weer'
- Stilleestoets 'de tekenbeet'
- Eén Minuut Toets (EMT)
- De Klepel
- AVI 9 (normering voortgezet onderwijs)
- Het Kijkbewijs
- Continu Benoemen en Woorden Lezen (CB&WL)
- WISC III- Symbolen Vergelijken & Substitutie
- De keukendeurkruk (woorddictee)
- PI-dictee (woorddictee)

Op grond van de resultaten van dit vooronderzoek wordt er met de ouders en de mentor overlegd of het zinvol is om de leerling te verwijzen naar een externe deskundige voor dyslexieonderzoek. Wij kunnen de diagnose dyslexie niet vaststellen binnen de school.

3.2 Dyslexieonderzoek

Er komt een selectie van leerlingen die in aanmerking komen voor verder psychologisch en orthodidactisch onderzoek.

Dit onderzoek:

- wordt uitgevoerd door een onafhankelijk, vrijgevestigd psychologisch bureau, bijvoorbeeld OPM 'Nijmegen'
- is voor rekening van de ouders.

3.3 Uitslag van het dyslexieonderzoek

Na afloop van dit onderzoek wordt de uitslag met ouders en geteste leerling besproken. De ouders ontvangen de uitslag van de test en een verslag van het onderzoek. Als er sprake is van dyslexie ontvangen de ouders een dyslexieverklaring. De ouders zorgen ervoor dat de zorgcoördinator een kopie van het onderzoeksverslag en de dyslexieverklaring krijgt.

4. **Begeleiding van dyslectische leerlingen**

4.1 Uitgangspunten

Onze benadering t.a.v. dyslectische leerlingen is gebaseerd op een aantal uitgangspunten:

- het voorkomen van problemen m.b.t. het leveren van schoolprestaties
- het bevorderen van de zelfstandigheid van de leerling en het leren omgaan met zijn/haar dyslexie
- het stimuleren en motiveren, gericht op het verhogen van de inzet van leerlingen.

4.2 De zorgcoördinator en orthopedagoog

De taak van de zorgcoördinator en orthopedagoog is gedurende de gehele schoolloopbaan de belangen te behartigen van de dyslectische leerling. Hij of zij leert daarbij de leerling zoveel mogelijk zijn eigen problemen op te lossen. De zorgcoördinator en orthopedagoog doen zelf weinig aan directe begeleiding met betrekking tot vakken of vakonderdelen. Natuurlijk steunt de mentor de leerling, zoekt naar oplossingen en functioneert als vertrouwenspersoon.

Ook is de orthopedagoog er om de leerling te helpen met:

- het zoeken naar en leren omgaan met de juiste compensaties, dispensaties en faciliteiten
- mogelijke onvrede over de omgang met dyslexie binnen school
- mogelijke sociaal-emotionele problemen die gerelateerd kunnen zijn aan het hebben van dyslexie.

Dit betekent concreet dat de orthopedagoog:

- de mogelijkheid biedt twee keer per schooljaar een gesprek te voeren, waarin wordt nagegaan hoe het gaat met de leerling m.b.t. dyslexie. Mocht er bij de leerling behoefte zijn aan meer contactmomenten, dan is er een spreekuur.

4.3 Remedial teaching

De mogelijkheden voor remedial teaching zijn beperkt op school. Er kan ondersteuning geboden worden op kleine schaal.

5. **Extra faciliteiten**

5.1 De extra faciliteiten die geboden kunnen worden

De orthopedagoog bepaalt, samen met de leerling, welke aanpassingen zinvol zijn en de zorgcoördinator legt de voorzieningen die de leerling wenst te gebruiken vast in Magister bij Voorzieningen bij toetsen.

Extra tijd (proefwerken en overhoringen)

Een dyslectische leerling heeft gemiddeld 20 % meer tijd nodig. Dat betekent dat de leerling bij een proefwerk van 50 minuten maximaal 10 minuten extra tijd bij proefwerken en overhoringen nodig heeft.

Iedere dyslectische leerling heeft een pas waarop vermeld staat dat hij/zij recht heeft op extra tijd. Deze pas dient de leerling bij iedere schriftelijke toets te tonen.

De docenten communiceren altijd vooraf met de leerling hoe extra tijd verleent gaat worden bij het proefwerk of SO.

Een docent kan op verschillende manieren rekening houden met de extra tijd:

- **Alleen tijdens toetsweken wordt fysiek 20% extra tijd toegekend.**
- Docenten maken proefwerken en overhoringen van 40 minuten, zodat de dyslectische leerling de toets ook binnen het lesuur kan maken.
- De docent geeft op het werkblad aan welke onderdelen van de toets het belangrijkste zijn. De leerling kan zich eerst hierop richten. Wat dan niet afkomt, wordt niet meegerekend.
- De docent geeft met een code op het werkblad aan welke items moeten worden gemaakt en welke eventueel niet.

Vergroot lettertype

Voor toetsen wordt lettertype Arial 12pt gebruikt.

We volgen hiermee de officiële richtlijnen voor het examen.

Toestaan van hulpmiddelen

Bijvoorbeeld: spellinglijsten, regelkaarten, tekstverwerker met spellingcontrole
In bijlage 3 wordt de procedure voor het gebruik van een tekstverwerker tijdens en buiten een toetsweek toegelicht.

Aangepaste beoordeling van de spelling

- Aangepaste normering van de spellingfouten voor alle talen.
Zie bijlage 1 voor deze aangepaste normering bij de talen Duits, Engels en Frans.
- Vrijstelling van spellingbeoordeling bij de niet-talen.
- Spelfouten en een zwakke formulering hebben geen invloed op het cijfer bij niet-talen.
- Een dyslectische leerling kan niet lager dan een 4 scoren voor onderdelen die de spellingsvaardigheid meten. Bij onderdelen waarbij niet primair deze

vaardigheid wordt getoetst, mag maximaal twee punten voor spellingfouten worden afgetrokken.

- Identieke fouten op meerdere plaatsen slechts één keer als fout meetellen.

Mondelinge overhoring

In overleg met de docent kan besloten worden over te gaan tot mondeling in plaats van schriftelijk overhoren. Mondelinge overhoringen dienen even zwaar te tellen als schriftelijke overhoringen.

Teksten laten voorlezen door een ander

Bijvoorbeeld door de docent of door een andere leerling, een `maatje`

Mondelinge leesbeurten beperken

In overleg met de docent kan besloten worden dat de dyslectische leerling geen (onverwachte) leesbeurt tijdens de les krijgt.

Dyslectische leerlingen schrijven een "D" boven hun schriftelijk werk

Gebruik van ondersteunende technologie

Bijvoorbeeld: Kurzweil, Daisyspeler

In bijlage 2 wordt het gebruik van Kurzweil binnen het Dominicus College toegelicht.

5.2 Lijst van leerlingen met verlengtijd

De faciliteitenlijst is te vinden in Magister onder Voorzieningen bij toetsen.

6. **Dispensatiebeleid voor dyslectische leerlingen**

De inspectie geeft middelbare scholen de mogelijkheid om in bepaalde uitzonderlijke gevallen dyslectische leerlingen een aangepast lesprogramma te laten volgen voor de moderne vreemde talen Frans of Duits. De inspectie laat het aan de school over om hier beleid op te ontwikkelen.

Het Dominicus College heeft voorwaarden vastgesteld, waaraan voldaan dient te worden wil een dyslectische leerling in aanmerking komen voor deze aanpassing betreffende het vak Frans of Duits.

Een aanpassing wordt alleen gedaan als blijkt dat:

1. de leerling twee leerjaren voortgezet onderwijs heeft gehad in de beide talen Frans en Duits
2. de leerling zware onvoldoendes blijft scoren (≤ 4) ondanks:
 - een goede inspanning van de leerling
 - dat alle mogelijke remediërende en compenserende maatregelen getroffen zijn gedurende een half jaar, maar deze niet het gewenste effect hebben gehad
3. dat de leerling onevenredig veel tijd kwijt is aan het behalen van deze onvoldoende prestaties voor dit vak

Aan de drie bovenstaande voorwaarden moet worden voldaan voordat een aanvraag voor lesaanpassing in behandeling wordt genomen door de rector.

Op basis van advies van docenten, mentoren en het zorgteam neemt de rector een weloverwogen beslissing.

Indien aan voorwaarden 2 en 3 al in het tweede jaar is voldaan en de problemen hardnekkig blijken te zijn, dan zal op school gekeken moeten worden hoe een aangepaste invulling gevonden kan worden voor het vak Frans in het derde leerjaar. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het met inzet volgen van alle lessen waarbij een maximale tijdsbesteding voor huiswerk wordt vastgesteld. Op deze manier zal een dyslectische leerling, indien nodig, op een eerder tijdstip ontlast kunnen worden van eventuele ernstige strubbelingen bij het vak Frans.

Volgens het Examenreglement kan de school aan iedere dyslectische leerling op VWO 4-5-6 vrijstelling verlenen voor Frans en Duits zonder nadere voorwaarden.

7. Informatie over dyslexie

- www.stichtingdyslexienederland.nl
Doel van de stichting is het bevorderen van kennisoverdracht van wetenschap naar praktijk, met name het bevorderen van diagnostiek en behandeling van dyslexie op een wetenschappelijk verantwoorde wijze. De stichting realiseert dit doel door publicaties en het organiseren van congressen en studiedagen.
 - www.balansdigitaal.nl
Landelijke vereniging voor ouders van kinderen met een leer- en/of gedragsstoornis
 - www.steunpuntdyslexie.nl
Het Steunpunt Dyslexie is onderdeel van Balans, vereniging voor ouders van kinderen met leer- en/of gedragsstoornissen.
- www.dyslexietoolbox.nl
Informatie voor en door jongeren met dyslexie

8. Hulpmiddelen bij dyslexie

- www.anderslezen.nl
Portal Dedicon
- www.dedicon.nl
Leverancier van school- en studieboeken (Daisy en digitaal)
- www.lexima.nl
Leverancier van hulpmiddelen
- www.l2s.nl
Leverancier van hulpmiddelen

Bijlage 1

Aangepaste normering van de spellingfouten voor alle talen

Bijlage voor de vakken Duits, Engels en Frans bij Dyslexieprotocol Dominicus College 2015-2017

Vooraf

De aard en mate van dyslexie verschilt van leerling tot leerling. De docenten vinden het belangrijk relevante informatie van de dyslexiecoach te ontvangen, zodat zij weten voor welke compensatie een leerling in aanmerking komt.

Aangepaste beoordeling bij spelfouten

Toetsen over vocabulaire en grammatica.

Wanneer een leerling spelfouten maakt of de woorden fonetisch spelt, rekenen wij dat goed tenzij de fout betrekking heeft op grammaticale onderwerpen, die onderdeel zijn van de toetsstof.

Deze regel geldt ook voor taalspecifieke onderdelen zoals het gebruik van de hoofdletter, de umlaut in het Duits en de accenten in het Frans.

Toetsen schrijfvaardigheid

Bij deze toetsen tellen spelfouten wel mee, maar brengen we maximaal twee punten in mindering op het cijfer.

Bijlage 2

Gebruik van Kurzweil

Vooraf:

Dit protocol beschrijft de procedures die gelden bij het gebruik van Kurzweil buiten de toetsweek, tijdens de toetsweek, bij herkansingen en tijdens het Centraal Examen.

Met dit protocol wordt gestreefd naar eenduidige, heldere, beheersbare procedures voor het gebruik van Kurzweil.

A. Kurzweil buiten de toetsweek

- De toets moet meer dan een A4 tekst bevatten.
- Leerlingen vragen zelf aan de docent of zulks het geval is en zo ja, dan vragen zij de docent de toets als PDF-bestand klaar te zetten op itslearning.
- Als de toets Nederlandstalig is, kunnen de leerlingen namelijk zelf het PDF-bestand bewerken tijdens de toets.
- Als de toets Engels, Frans of Duits bevat (en dus meer dan een A4 tekst), levert de docent de toets (Word of PDF) aan bij ORE, die de toets klaar zal zetten voor Kurzweilgebruik.
- De leerling meldt zich 5 minuten van tevoren bij de VWO-mediatheek, logt in bij itslearning, haalt zijn toets op en maakt de toets. Na afloop levert hij de geschreven of geprinte versie in bij de mediathecaris die de toets bij de docent in het postvak legt.
- Ook de SE's buiten de toetsweek kunnen met Kurzweil gemaakt worden.

B. Kurzweil tijdens de toetsweek

- ORE mailt voor de start van de toetsweek de Kurzweilgebruiker de vraag welke toetsen hij/zij in de toetsweek met Kurzweil wil maken.
- De leerling overlegt met de docenten over het type toets en of het wel/niet zinvol is Kurzweil in te zetten, met andere woorden: komen er in de toets grote stukken tekst voor?
- De docent zet de Nederlandstalige toets als pdf bestand klaar voor de leerling in itslearning op de dag en de tijd die in het toetsrooster staat (let op: zet de toets minstens 5 minuten voor aanvang open en neem bij de eindtijd ook eventuele verlenging in betracht).
- Voor de vreemde talen geldt dezelfde procedure als voor het gebruik buiten de toetsweken.
- Tijdens de toetsweek werken de Kurzweilgebruikers in lokaal B1.01. De leerling zorgt zelf voor de zijn/haar 'oortjes'.
- De naslagwerken (o.a. atlanten en Binasboeken) worden door de betreffende docent of schoolexamensecretaris klaargelegd. Ook zal de schoolexamensecretaris zorgen voor een bordje 'stilte' op de deur van lokaal B1.01.
- Leerlingen die de antwoorden met behulp van het programma Kurzweil verwerken, printen hun werk uit in de Havo-mediatheek.
- ORE is op maandag aanwezig in lokaal B1.01; de andere dagen kan hij opgeroepen worden bij problemen.
- De surveillanten van lokaal B1.01 worden vooraf geïnstrueerd door de Kurzweilspecialist.

C. Kurzweil bij herkansingen

- Ook tijdens herkansingen bestaat de mogelijkheid gebruik te maken van Kurzweil.
- De leerling geeft tijdens het inschrijven voor de herkansing aan of hij/zij gebruik wil maken van Kurzweil door dit te vermelden in het vak 'opmerkingen' voorzien van vak/docent/datum/tijdstip. Let op: doet de leerling dit niet dan zal er géén Kurzweil worden geregeld.
- De schoolexamensecretaris geeft deze informatie door aan de docent en Kurzweilspecialist.
- De docent levert de toets zelf aan indien het om een Nederlandstalige toets gaat en zet deze klaar als pdf bestand in itslearning. Indien het een toets voor moderne vreemde talen betreft, bewerkt ORE de toetsen en zet ze klaar in itslearning.
- De leerling zelf zorgt voor zijn/haar 'oortjes'.
- De naslagwerken (o.a. atlanten en Binasboeken) worden door de schoolexamensecretaris klaargelegd.

D. Kurzweil tijdens CE

- We bieden dyslectische leerlingen de mogelijkheid te werken met Kurzweil tijdens het CE.
- De orthopedagoog inventariseert in februari/maart bij de CE-leerlingen bij welke vakken de leerling gebruik wil maken van Kurzweil.
- De examensecretaris bestelt bij DUO CD's met voor Kurzweil bewerkte examens voor het CE.

Bijlage 3

Gebruik van een laptop

A. Laptopgebruik buiten de toetsweek

- De laptop en USB-stick kun je ophalen in de VWO-mediatheek.
- De VWO-mediatheek is dagelijks geopend vanaf 08:00 uur en je kunt daar een laptop en USB-stick ophalen, zonder dit van te voren aan te geven.
- Let op: vergeet nooit je leerlingenas!
Je leerlingenas lever je in, wanneer je een laptop leent. Je mag alleen gebruik maken van een laptop en USB-stick als je je leerlingenas bij je hebt.
- Nadat je de toets hebt gemaakt, lever je de laptop in de VWO-mediatheek en USB-stick bij de surveillant.
- De surveillant bepaalt of je de toets op een tekstverwerker mag maken, overleg hierover ruim van te voren met de docent.

B. Laptopgebruik tijdens de toetsweek

- Mail ruim van te voren naar Kiki Geurts als je gebruik wilt maken van een laptop of docentencomputer tijdens de toetsweek.
- Vermeld in de mail je naam, klas en wanneer bij welk vak je gebruik wilt maken van een laptop of docentencomputer. Wanneer jij de enige bent in jouw klas die tijdens de toets gebruik maakt van een tekstverwerker, maak je de toets op een docentencomputer. Wanneer er meerdere leerlingen zijn komen de laptops in beeld. Er wordt dus zoveel mogelijk gewerkt op de docentencomputers.
- Op de dag van de toets haal je bij Kiki Geurts op het secretariaat de USB-stick op.
Deze ligt dan al klaar in een envelop met jouw naam en vak erop.
- Wanneer je niet op een docentencomputer werkt, haal je vervolgens de laptop op bij de VWO-mediatheek.
- Let op: vergeet nooit je leerlingenas!
Je leerlingenas lever je in, wanneer je een laptop leent. Je mag alleen gebruik maken van een laptop als je je leerlingenas bij je hebt.
- Wanneer je je toets hebt gemaakt, lever je de laptop in bij de VWO-mediatheek en de USB-stick bij Kiki Geurts op het secretariaat.
Let op: sla de toets goed op!
- De toets wordt vervolgens geprint door Kiki Geurts en bij de andere toetsen gevoegd.